

Posługa i formacja ministrantów światła i krzyża

Liturgia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego (por. KL 10). „Jako dzieło Chrystusa jest również czynnością Jego Kościoła. Urzeczywistnia ona i ukazuje Kościół jako widzialny znak komunii Boga i ludzi przez Chrystusa. (...) Zakłada świadome, czynne i owocne uczestnictwo wszystkich” (KKK 1071).

Na mocy chrztu św. do sprawowania czynności liturgicznych powołani są wszyscy uczestnicy liturgii. Podobnie jak Kościół jest hierarchiczny tak zgromadzenie liturgiczne posiada swoją strukturę i wielość funkcji. Każdy spełnia określoną posługę według swoich możliwości i uzdolnień, przez co wyraża się jedność zgromadzonego ludu Bożego. W sposób szczególnie posługę pełni ministranci usługujący kapłanowi w czasie obrzędów. Ministranci wykonują swoją posługę we wszystkich okresach roku liturgicznego. Są potrzebni w wielkie uroczystości przeżywane w parafii, w dniu powszednim, kiedy wokół ołtarza gromadzi się mniejsza grupa osób, trudno sobie bez nich wyobrazić liturgię niedzielą.

Spośród wielu posług, które spełniają ministranci w czasie liturgii, wyróżnić można posługę ministrantów światła i ministranta krzyża.

1. Posługa ceroferariuszy w liturgii

1. 1. Ceroferariusz

Ministrant światła, inaczej ceroferariusz, to ministrant pełniący w zgromadzeniu liturgicznym posługę światła. Etymologia słowa ceroferariusz (łac. ceroferarius, ce-reoferarius) oznacza niosącego świecznik lub też sam świecznik¹. Kiedyś nosił on także nazwę młodszego ministranta lub akolity². Ministranci niosący świece w świecznikach i pochodnie nazywani byli również kandelabrzystami (łac. candelabrum – świecznik)³.

Posługa ministranta światła może być spełniana w liturgii wobec dwóch znaków ukazujących światło, a mianowicie wobec świec i wobec pochodni.

Ministranci światła pełniący posługę światła wobec świec noszą zapalone świece w świecznikach w czasie Eucharystii m.in. podczas procesji wejścia i uroczystej proklamacji Ewangelii⁴, w czasie procesji teoforycznych, których wzorem jest procesja z Sanctissimum w uroczystość Bożego Ciała, w czasie Liturgii Godzin, przy obrzędach chrztu św., pogrzebowych, a także asystują kapłanowi udającemu się z Eucharystią do chorego.

Ministranci światła pełniący posługę wobec pochodni niosą zapalone pochodnie w czasie procesji, zwłaszcza teoforycznej w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi

---

¹ Por. Z. Weder, *Ceroferariusz*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 3, Lublin 1989, kol. 22.

² Por. T. Nowok, *Parafialna Wspólnota Ministrantów. Wprowadzenie do pracy w parafialnych wspólnotach ministranckich*, Sosnowiec 1994, s. 16; Z. Weder, *Ceroferariusz...*, kol. 22.

³ Por. J. Ch. Mueller, *Mały ceremoniał dla kleryków i kapłanów*, Poznań 1949, s. 138; Bäumer, *Ke-rze*, w: *Kirchenlexikon*, t. 7, Freiburg im Breisgau 1891, kol. 395, 397.

⁴ Por. OWMR 120, 133.

Chrystusa, otaczając Sanctissimum, a w czasie Eucharystii „występują przed ołtarz, ich pochodnie płoną tam, podobnie jak przed tronem Boga płonie siedem ognistych pochodni (Ap 4,5)”⁵.

Historycznie posługa ceroferariusza wywodzi się najprawdopodobniej z okresu prześladowań chrześcijan, kiedy liturgię odprawiano w ukryciu, najczęściej w nocy. Św. Hieronim wspomina o ceroferariuszach „stojących przy księdze, z której czytano Ewangelię; od VI w. funkcję ceroferariusza pełnił najczęściej akolita z uwagi na to, że troska o światło podczas sprawowania liturgii była jednym z głównych obowiązków, wynikających ze święceń akolitu (na znak powierzenia akolicie tego zadania wręczano mu przy święceniu świecznik), w związku z tym księgi liturgiczne najczęściej utożsamiają ceroferariusza z akolitą (...); ceroferariusz na wzór ceremoniału cesarskiego wszedł również do orszaku papieża. Ceroferariusze otwierali procesję do kościołów stacyjnych i uświetniali nabożeństwa odprawiane przez papieża”⁶. Później ceroferariusze zostali włączeni do asysty biskupa, a ich liczbę ustalono od 2 do 8. Nazwa akolita była również używana dawniej na określenie ministrantów biorących udział w uroczystej liturgii, „jeszcze dzisiaj noszą oni taką nazwę we Francji”⁷.

Obecnie noszenie świec nie jest już związane z posługą akolity. Odnowiona liturgia – zwłaszcza Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego – wspomina o ministrantach „niosących świece, nie łączy jednak tej funkcji z posługą akolity. „Posługa akolity wznowiona w „Ministeria quaedam” jest wyraźnie ukierunkowana na posługę ołtarza, Eucharystię i celebrans (względnie diakona) i posługa światła nie występuje już jako moment charakterystyczny dla niej”⁸.

Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego zwiększyło liczbę posługujących przy ołtarzu. Funkcje niegdyś zarezerwowane innym posługującym (np. akolita) obecnie mogą pełnić ministranci. Dzięki temu w zgromadzeniu liturgicznym występują jeszcze inni posługujący (ministranci), którzy mają swoje własne funkcje liturgiczne (ceremoniarz, ministrant kadzidła, ministrant krzyża, ministrant mszału) albo przejęli niektóre funkcje przysługujące akolitom (ministrant światła, ministrant ołtarza)”⁹.

Ponieważ dziś posługa ministranta światła powierzana jest młodszemu ministrantom, niewskazane jest używanie nazwy akolita na określenie ministrantów niosących świece oraz nazwy akolitki na określenie niesionych w procesji świec w lichtarzach¹⁰.

Posługa ceroferariusza ma nie tylko aspekt praktyczny, jak oświetlanie i nadawanie bardziej uroczystego charakteru liturgii. Ma ona także wymiar symboliczny i teologiczny, zawarte są w niej bowiem dwa znaki. Dwie posługi: ministranta niosącego świece w świecznikach i ministranta niosącego pochodnie wskazują nam na Chrystusa i na Jego światło obecne w nas. „Dwa znaki światła zrodziły się ze słów Chrystusa: Ja jestem światłem świata oraz Wy jesteście światłem świata. Istnieje ścisły związek między tymi słowami, ale jest między nimi także istotna różnica. My jesteśmy świa-

⁵ R. Berger, *Mały słownik liturgiczny*, Poznań 1995, s. 25.

⁶ Z. Weder, *Ceroferariusz...*, kol. 22.

⁷ R. Berger, *Mały słownik...*, s. 12.

⁸ S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług liturgicznych*, Kraków 1987, s. 50.

⁹ W. Głowa, *Posługi i funkcje w zgromadzeniu liturgicznym*, w: *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*, Poznań 1989, s. 328.

¹⁰ Por. *Ceremoniał wspólnoty parafialnej*, Kraków 2002, n. 227.

tłem świata dlatego, że jest w nas światło Chrystusa. On jest Źródłem światła, a my kimś, kto Jego światło nosi w sobie. Prawda ta wyraża się w liturgii w taki sposób, że znak świecy stosowany jest wszędzie tam, gdzie dzieje się główna akcja liturgiczna wskazująca na działanie Chrystusa (procesja wejścia, odczytanie Ewangelii, liturgia ofiary i Komunia święta). Znak pochodni natomiast pojawia się jako symbol włączenia naszej ofiary w ofiarę Chrystusa i obecność Jego ofiary w nas. Dlatego można nieść pochodnie na czele procesji z darami, a potem ministranci, którzy je przynieśli, pozostają z nimi przy ołtarzu w czasie całej modlitwy eucharystycznej¹¹.

1. 2. Przygotowanie miejsc i przedmiotów do sprawowania liturgii

Służba ceroferariuszy w liturgii rozpoczyna się od przygotowania miejsca i potrzebnych przedmiotów do sprawowania obrzędów liturgicznych. Żywa obecność ministrantów światła jest bardzo wskazana w przygotowaniach, bowiem im piękniejsze celebracje, tym większe i bardziej staranne musi być ich przygotowanie. Ceroferariusze starają się więc pomóc zakrystianowi lub akolicie lub za jego zgodą sami przygotowują potrzebne przedmioty i miejsca do sprawowania obrzędów. W celu upiększenia i owocnego przeżycia liturgii przez wiernych ministranci światła mogą wykonać następujące czynności:

- zapalić i zgasić w odpowiednim czasie świece ołtarzowe;
- sprawdzić, czy pali się wieczna lampka;
- oczyścić i przygotować świece, świeczniki i pochodnie;
- dobrze nauczyć się noszenia świec i pochodni.

Oprócz funkcji spełnianych w liturgii i w bezpośrednich przygotowaniach do niej, ministranci światła mogą spełniać funkcję diakonii we wspólnocie Kościoła. Diakonia ta wyraża się jako „podjęcie współodpowiedzialności za oświetlenie kościoła, wymianę żarówek, zakup świec, paschału, pochodni, troska o świeczniki, wieczną lampkę, przygotowanie znaku światła na procesję Bożego Ciała, troska o oświetlenie cmentarza i inne działania. Dokonują się one pod kierunkiem akolity¹²”.

1. 2. 1. Zapalanie i gaszenie świec ołtarzowych

Zapalanie i gaszenie świec ołtarzowych należy do zadań kościelnego (zakrystiana) i ministrantów światła. „Ministrant zapala świece ołtarzowe tylko wtedy, gdy poleci mu to wykonać kościelny lub siostra zakrystianka¹³”. W kościołach, w których istnieją ołtarze przedsoborowe i świece są bardzo wysokie, posługę tę ze względów praktycznych winien wykonywać kościelny lub starszy odpowiedniego wzrostu ministrant. Natomiast tam, gdzie świece nie są umieszczone wysoko czy też są oliwne, zapalanie i gaszenie świec mogą wypełniać ministranci światła.

Przy zapalaniu świec należy kierować się zawsze ogólną zasadą mówiącą, że najpierw zapala się świece, które znajdują się najbliżej tabernakulum. Gdy świece w kościele są „ustawione u podstawy nastawy dawnego ołtarza przedsoborowego, a w środku znajduje się tabernakulum z Najświętszym Sakramentem, to wówczas zapala-

¹¹ Tamże, n. 229.

¹² Tamże, n. 226 b.

¹³ *Światło. III rok pracy wychowawczej w grupie ministrantów*, red. T. Nowok, Katowice 1986, s. 44.

nie odbywa się w następujący sposób: ministrant podchodzi z zapalaczem lub zapalnikami bocznym stopniem (lub stopniami) nastawy ołtarzowej. Zapala świecę najbliższą środka, a następnie prowadząc zapalacz wzdłuż podstawek pod świece, aby nie pokapać obrusa ołtarzowego, zapala następną, od wewnątrz do zewnątrz. Zapaliwszy świecę po jednej stronie, ministrant schodzi bocznymi stopniami w dół, robi zwrot, tak by nie obracać się plecami do tabernakulum, przykłada na środku i udaje się bocznymi stopniami na drugą stronę nastawy. Tutaj zapala – zaczynając znów od środka – tę samą ilość świec. Następnie zapala świece stojące na „ołtarzu soborowym”, a na końcu świece stojące obok ołtarza. Przy gaszeniu świec robi wszystko na odwrót. Najpierw gasi świece stojące obok ołtarza, później stojące na „ołtarzu soborowym”, a na końcu otaczające tabernakulum, poczynając od zewnętrznej¹⁴.

Zapalając i gasząc świece według tych zaleceń, wskazuje się wiernym zgromadzonym w kościele, że Chrystus obecny jest w tabernakulum i Jego światło rozchodzi się po kościele w sposób promienisty, otaczając blaskiem zebranych. Będzie to widoczne jeszcze bardziej, gdy zastosujemy tę zasadę przy zapalaniu i gaszeniu świateł w kościele.

Świece zapala się na pięć minut przed rozpoczęciem obrzędów liturgicznych. Podczas gaszenia świec należy kierować się następującymi zasadami:

- świece gasi się dopiero po śpiewie na zakończenie obrzędów liturgicznych;
- gasząc świece przy pomocy „kapturka”, zwanego także „gasidło” zaraz po zgaszeniu świecy, należy obrócić go do góry, aby nie zabrudzić woskiem obrusów ołtarzowych lub dywanów;
- gasząc świece przez zdmuchiwanie, należy płomień świecy osłonić dłonią (zrobić jakby ekran), aby nie rozlać wosku. Dmuchiwanie jest wtedy bardziej skuteczne, rzadko zdarza się rozprysnięcie wosku;
- po zgaszeniu świecy należy wyrównać jej brzegi a także skrócić odpowiednio knot;
- jeżeli zabiera się świece z ołtarza, trzeba odczekać, aby wosk zdążył zastygnąć¹⁵.

Liczba zapalanych świec ołtarzowych może być różna, ale zawsze parzysta – od dwóch do sześciu. Jedynym wyjątkiem jest Msza święta sprawowana pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego, kiedy zapala się siedem świec¹⁶. „Nie należy więc na ołtarzu ustawiać 3 lub 5 świec. Wymaganie takie wynika ze szczególnej rangi, jaką ma obecność biskupa we wspólnotie oraz ze szczególnego znaczenia, jakie Kościół przywiązuje do znaku światła. Określając szczegółowo ilość świec na ołtarzu dokumenty liturgiczne pokazują, że światło nie jest tylko dekoracją, lecz znakiem wskazującym na to, co Bóg czyni pośród swego ludu. Gdy we wspólnotie jest obecny biskup, zostaje to zaznaczone także przez ilość świec przy ołtarzu”¹⁷.

Większe święta i uroczystości można podkreślić ustawiając większą liczbę świec. I tak w tygodniu można zapalić dwie lub cztery świece, a w niedzielę, święta i uro-

¹⁴ Tamże, s. 45.

¹⁵ Por. tamże, s. 45-46; E. Skalski, *Zakrystian i jego posługa*, Pelplin 2001, s. 37-38.

¹⁶ Por. OWMR 117.

¹⁷ *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 227.

czystości sześć świec¹⁸. Podczas wystawienia Sanctissimum w puszcze, zapala się dwie świece, natomiast przy wystawieniu w monstrancji – cztery lub sześć świec¹⁹.

Liczba płonących świec miała zawsze bardzo duże znaczenie. Miała podkreślać uroczysty charakter liturgii i wskazywać na sprawowane czynności liturgiczne. Przed reformą soborową ilość zapalanych świec była bardzo dokładnie określona. Przykładowo w czasie sumy pontyfikalnej, pod przewodnictwem ordynariusza na ołtarzu paliło się siedem świec, przy czym siódma umieszczona była na wyższym lichtarzu za krzyżem ołtarzowym. W czasie Mszy św. uroczystej i podczas wystawienia Sanctissimum palono sześć świec, przy Mszy św. czytanej prywatnej – dwie świece, tak samo jak podczas rozdawania Komunii św. extra Missam²⁰.

W kościołach, które posiadają w prezbiterium ołtarz zbudowany przed Soborem Watykańskim II, świece ustawione są według przepisów liturgicznych ustalonych przez Świętą Kongregację Rytów (obecnie Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów). Zgodnie z tymi przepisami na ołtarzu przedsoborowym ustawionych jest sześć świec, po trzy z każdej strony krzyża ołtarzowego umieszczonego powyżej tabernakulum. Świece w lichtarzach ustawione mogą być w formie piramidy wspinającej się do góry, mogą być równe lub też ustawione w formie zygzaku²¹.

1. 2. 2. Poprawne noszenie świec i pochodni

Ceroferariusze niosący świece wypełniają swoją posługę w liturgii parami – od dwóch do sześciu. Jedynie, gdy Eucharystii przewodniczy biskup diecezjalny, jest ich siedmiu. Ministranci światła powinni być równego wzrostu i trzymać świeczniki na jednakowej wysokości. Pełniący posługę muszą pamiętać, by sylwetki ich były wyprostowane „jak świeca”, gdyż wtedy posługa ich nabiera jeszcze większego piękna²².

Zaleca się, by świeczniki trzymane były z boku, by były lepiej widoczne i „nie przeszkadzały w chodzeniu. Ministranci światła niosą świeczniki na zewnątrz, a więc prawy trzyma świecznik po prawej, lewy zaś po lewej stronie. Przy zwrotach wstecz przekłada się świeczniki z jednej ręki w drugą”²³.

Trzymanie świecznika z zapaloną świecą odbywa się w następujący sposób: „Ministrant z prawej strony trzyma lewą ręką świecznik za jego podstawę, prawą ręką ujmując go w połowie. Ministrant z lewej strony bierze podstawę prawą ręką, a w połowie ujmując świecznik lewą ręką. Ręka, która trzyma podstawę, wznosi się mniej więcej na wysokości piersi, a ta, którą ujmuje świecznik – na wysokości ramion”²⁴.

¹⁸ Por. OWMR 117; E. Skalski, *Zakrystian i jego...*, s. 36.

¹⁹ Por. *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1985, n. 11.

²⁰ Por. J. Ch. Mueller, *Mały ceremoniał...*, s. 177-178; Bäumer, *Kerze...*, kol. 398; P. Paliński, *Liturgika katolicka czyli wykład świąt, obrzędów i zwyczajów naszego świętego Kościoła*, Grudziądz 1903, s. 55.

²¹ Por. A. Schmid, *Caeremoniale für Priester, Leviten, Ministranten und Sänger zu den gewöhnlichen liturgischen Diensten*, Kempten 1897, s. 25, 104; Bäumer, *Kerze...*, kol. 398; J. Ch. Mueller, *Mały ceremoniał...*, s. 178.

²² Por. *Światło. III rok pracy wychowawczej...*, s. 46.

²³ S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 51-52.

²⁴ *Światło. III rok pracy wychowawczej...*, s. 46; por. A. Schmid, *Caeremoniale für...*, s. 50-51

„Ceremoniał wspólnoty parafialnej” podaje dwa rodzaje trzymania świec w świecznikach. Najczęściej spotyka się dwa sposoby trzymania świec. Pierwszy i najbardziej zalecony można nazwać "gotyckim"²⁵, drugi wskazany niekiedy przy krótkich świecach przypomina styl "romański"²⁶. „W pierwszym przypadku jedna dłoń podtrzymuje świecznik delikatnie od dołu, druga dotyka środkowej części świecy, a palce wskazują w górę jak przy gotyckiej wierzy. W drugim przypadku dłoń wzniesiona w górę obejmuje świecę w sposób przypominający romańskie budowle. W obydwu przypadkach ręka podtrzymująca świecznik od dołu znajduje się od strony wewnętrznej, a druga ręka od strony zewnętrznej”²⁷.

Ministranci światła niosący świece „nigdy nie przyklękają ze świecami w ręce. Czynią to po złożeniu świec na ołtarzu, natomiast przy procesji wyjścia przed wzięciem ich z ołtarza”²⁸. Ceremoniał biskupi potwierdza tę zasadę, dodając nawet, że nie wykonują głębokiego pokłonu, czyli pochylenia ciała²⁹. Odnowione Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego z 2002 roku powiada jednak, że „usługujący, którzy niosą krzyż procesyjny lub świece, zamiast przyklęknienia wykonują skłon głowy” (OWMR 274). Należałoby wnioskować zatem, że ministranci światła idący w procesji wejścia przy krzyżu, po dojściu do ołtarza wykonują razem z ministrantem krzyża pochylenie głowy. Następnie wnoszą świece na ołtarz, ustawiają je symetrycznie lub stawiają obok ołtarza albo gdy na ołtarzu znajduje się już odpowiednia liczba świec, zanoszą je na kredencję. Następnie odchodzą na swoje miejsca, gdzie uczestniczą w dalszej części liturgii.

Cerofariusze niosący pochodnie swoją posługę zawsze wypełniają parami. W czasie Mszy św. może obsługiwać ich czterech, sześciu lub więcej. W czasie procesji teoforycznej w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej dziesięciu cerofariuszy z pochodniami otacza Sanctissimum.

Podobnie jak świece w świecznikach, pochodnie należy trzymać prosto na jednakowej wysokości. Ministranci usługujący do nich w parach powinni być równego wzrostu. Pochodnie nosi się zawsze na zewnątrz, podobnie jak świece, aby nie przeszkadzały w chodzeniu oraz by ich światło było dobrze widoczne dla wiernych zgromadzonych na liturgii³⁰.

Trzymanie pochodni powinno być następujące: „Ministrant idący po prawej stronie trzyma pochodnię w prawej ręce, idący po lewej stronie w lewej ręce. Druga ręka zawsze spoczywa na piersi. W podobny sposób trzymają ministranci pochodnie w czasie przyklęknienia i klęczenia na dwa kolana”³¹.

2. Formacja ministrantów światła

Formacja ministranta światła rozpoczyna się tuż po wakacjach. Jest ona kolejnym etapem pracy w małej grupie i we wspólnocie z ministrantami. W archidiecezji katowic-

²⁵ S. Szczepaniec, *Ceremoniał postug...*, s. 50.

²⁶ A. Schmid, *Caeremoniale für...*, s. 50.

²⁷ *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 228.

²⁸ S. Szczepaniec, *Ceremoniał postug...*, s. 52.

²⁹ Por. CE 70.

³⁰ Por. *Światło. III rok pracy wychowawczej...*, s. 47-48.

³¹ S. Szczepaniec, *Ceremoniał postug...*, s. 53-54.

kiej w tym roku rozpoczyna się trzyletni okres zasadniczej formacji z młodszą grupą ministrantów, który obejmuje chrześcijańską relację do Ojca, Syna i Ducha Świętego.

Przygotowanie ceroferrariuszy do liturgii odbywa się wśród młodszych ministrantów, bowiem posługę ministranta światła powierza się chłopcom, którzy trwają w zespole ministranckim przez dwa lata, przechodząc w nim roczną formację kandydata i choralisty. Na ogół są to chłopcy z V klasy szkoły podstawowej. Formacja skupia się na relacji dziecko Boże – Bóg jest moim Ojcem i koncentruje się wokół pojęć: dziecięstwo Boże, chrzest święty, symbolika światła³².

We wspomnienie św. Tarsycjusza ministranci, którzy wyróżniają się odpowiednimi cechami i nienaganną postawą otrzymują po dwóch latach służby przy ołtarzu odznaki ministranckie. Wręczenia tego dokonuje się podczas specjalnego obrzędu we Mszy św., na którą zaprasza się ministrantów z rodzinami oraz parafian.

Strojem liturgicznym ministranta światła jest komża, sutanka i pelerynka (kołnierz) w kolorze sutanki. Kołnierz otrzymuje ministrant w czasie obrzędu przyjęcia do grona ministrantów. „Strój liturgiczny może być uzupełniony zawieszonym na szyi krzyżem ze świecą paschalną – symbolem ministranta światła”³³.

Ministrant światła jak każdy posługujący przy ołtarzu zobowiązany jest w sposób szczególny do dawania w świecie przykładu swoim życiem, ukazywania że jest uczniem Chrystusa. Zwraca na to uwagę podręcznik formacyjny dla ministrantów. Ministrant, jako stojący blisko ołtarza, usługujący kapłanowi a przez to i Chrystusowi, jest przez wszystkich dobrze widoczny i rozpoznawany, jest jakby „na świeczniku” i przez parafian jest postrzegany jako ministrant także poza kościołem. Do niego zatem można odnieść słowa Chrystusa wypowiedziane w Kazaniu na Górze: „Wy jesteście światłem świata. Nie może się ukryć miasto położone na górze. Nie zapala się światła i nie stawia pod korcem, ale na świeczniku, aby świeciło wszystkim, którzy są w domu. Tak niech świeci wasze światło przed ludźmi, aby widzieli wasze dobre uczynki i chwalili Ojca waszego, który jest w niebie” (Mt 5,14-17). Poprzez swoje zachowanie ministrant winien więc dawać pozytywny przykład nie tylko w kościele, ale także w szkole, środowisku rówieśniczym, rodzinie, w pracy i na ulicy³⁴.

Zwrócił na to uwagę także Ojciec Święty Jan Paweł II podczas 1000. audjencji generalnej, która odbyła się w Rzymie dnia 1 sierpnia 2001 roku z okazji pielgrzymki ministrantów. Papież przypomniał, że ministranci posługujący przy ołtarzu z bliska doświadczają obecności i mocy Chrystusa, który działa za pośrednictwem kapłana. Ministranci są więc nie tylko „pomocnikami proboszcza”, ale są przede wszystkim przyjaciółmi i sługami Jezusa. Nawiązując do Kazania na Górze, Jan Paweł II wskazał zadania, jakie stają przed ministrantami, którzy często pełnią posługę światła. „Wasza służba nie może się ograniczać do wnętrza kościoła. Musi ona promieniować w codziennym życiu: w szkole, w rodzinie i w różnych środowiskach społecznych. Kto chce służyć Jezusowi Chrystusowi wewnątrz kościoła, powinien być Jego świadkiem wszędzie. Drodzy Młodzi! Ludzie oczekują dziś prawdziwego "światła świata" (por. J 1,9). Nie trzymajcie Waszego

³² Por. *Światło. III rok pracy wychowawczej...*, s. 3-4.

³³ T. Nowok, *Parafialna Wspólnota Ministrantów...*, s. 22.

³⁴ Por. *Światło. III rok pracy wychowawczej...*, s. 155-156.

świecznika tylko wewnątrz kościoła, ale nieście znicz Ewangelii wszystkim tym, którzy są w mrokach i przeżywają trudny moment w swoim życiu”³⁵.

Te słowa w sposób szczególny powinny motywować ceroferariuszy, noszących znak Chrystusa, a w czasie rocznej formacji poznających bogatą symbolikę światła i jej obecność w liturgii Kościoła.

Z praktycznych czynności, które należałoby nauczyć ministrantów światła w trakcie spotkań formacyjnych i prób w kościele wyróżnić należy:

- zapalanie i gaszenie świec ołtarzowych w odpowiednim momencie wraz z zachowaniem zasad bezpieczeństwa;
- dyskretna kontrola, czy pali się wieczna lampka;
- czyszczenie i przygotowywanie świec, świeczników i pochodni (za zgodą i przy wiedzy zakrystiana);
- poprawne i majestatyczne noszenia świec i pochodni.

Rok formacyjny wartołoby zakończyć weryfikacją oraz uroczystym obrzędem promocji na ministranta światła. Obrzęd można by przeprowadzić podczas Mszy św. kończącej rok formacyjny całej wspólnoty ministranckiej, na której obecni byłiby rodzice ministrantów oraz parafianie. Po Mszy św. mogłoby odbyć się spotkanie w salce oraz wręczenie pamiątkowych dyplomów. Ceroferariuszy dobrze byłoby zachęcić do udziału w rekolekcjach wakacyjnych.

3. Posługa krucyferariusza w liturgii

3. 1. Krucyferariusz

Ministrant krzyża, inaczej krucyferariusz, krucyfer (cruciferarius od łac. słów: *crucem ferre* – nosić krzyż) to ministrant pełniący w zgromadzeniu liturgicznym posługę krzyża, oznacza ministranta niosącego krucyfiks³⁶.

Funkcja ministranta krzyża w liturgii obecna jest od IV wieku, kiedy „pełnił ją diakon, kleryk, zwany *draconarius* (w wojsku nazwa chorążego niosącego chorągiew z wizerunkiem smoka, łac. *Draco*), subdiakon lub świecki; krucyferariusz nosił krzyż przed papieżem i jego legatem, (ten przywilej mieli z nadania papieskiego także dostojnicy państwowi, np. król Stefan I otrzymał go od papieża Sylwestra II), a także wychodził z krzyżem na spotkanie takich osobistości, jak cesarz, legaci papiescy, patrycjusze”³⁷.

Według historycznych źródeł „uroczystą procesję z zakrystii do ołtarza poprzedzał krzyż niesiony przez subdiakona. Po dojściu procesji do ołtarza, krzyż umieszczano przy wejściu do prezbiterium. Tam krzyż pozostawał przez całą Mszę świętą. W XI w., po odpowiednich przekształceniach, zaczęto go stawiać na ołtarzu, na którym pozostawał już stale. Dawne rubryki nakazywały, aby na ołtarzu znajdował się krzyż z wizerunkiem ukrzyżowanego Zbawiciela. Miało to dopomagać w patrzeniu na oł-

³⁵ 1000. *audiencja generalna Jana Pawła II*, „Niedziela” 44 (2001), nr 32, s. 3.

³⁶ Por. R. Berger, *Mały słownik...*, s. 70; W. Głowa, *Krucyferariusz*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 9, Lublin 2002, kol. 1377.

³⁷ W. Głowa, *Krucyferariusz...*, kol. 1377.

tarz jako miejsce uobecniania się Ofiary krzyżowej Chrystusa. Miało też pobudzać kapłana i wiernych do myślenia z miłością o cierpieniach Zbawiciela³⁸.

Liturgia posoborowa podtrzymuje ten zwyczaj. Krzyż jednak niekoniecznie musi stać na ołtarzu, lecz może być umieszczony obok niego, może być również zawieszony w pobliżu ołtarza na ścianie lub nad ołtarzem³⁹.

Jezus Chrystus poniósł śmierć przez ukrzyżowanie. Była to najhaniebniejsza postać śmierci dla Żydów. Na początku działalności misyjnej Kościoła nie wszyscy ewangelizowani rozumieli znak krzyża (por. 1 Kor 1,18-31). „Dlatego też do okresu wczesnogotyckiego nie przedstawiano krzyża w jego realistycznej grozie, lecz jako punkt zwrotny (*tropaion*), w którym śmierć zostaje przewyciężona i Jezus zmarłychwstaje jako zwycięzca. Ówczesny krzyż połyskuje w absydach kościołów złotem i mozaiką i zapowiada przyjsie Chrystusa; bogato zdobiony szlachetnymi kamieniami (*crux geminata*), jako krzyż procesyjny poprzedza pielgrzymujący Lud Boży, a na czas liturgii jest ustawiany przy ołtarzu; powstaje stąd stojący na ołtarzu krzyż ołtarzowy, który często pozostaje tam również poza okresem celebry. W dni Wielkiego Tygodnia przepych krzyża zostaje zasłonięty, ale odsłania się go znowu dla adoracji w Wielki Piątek. Już bardzo wcześnie krzyż zawieszają na szyi lub przypinają do szat jako ozdobę; w ten sposób powstaje z początkiem XII wieku biskupi pektorał. Potem realizm rozwiniętego gotyku wyraża całą grozę ukrzyżowania⁴⁰.

Znak krzyża jest jednym z najważniejszych gestów liturgicznych. „Czynimy go na początku każdej czynności liturgicznej, w czasie udzielania błogosławieństwa i w różnych sytuacjach poza liturgią⁴¹. Krzyż jest zwycięskim sztandarem wiary, znakiem zwycięstwa nad złem moralnym, symbolem dla wszystkich zrozumiałym i otaczanym szacunkiem.

„W historii Kościoła spotykamy bardzo liczne formy uczczenia krzyża i ukazania jego znaczenia jako symbolu miłości Chrystusa i dokonanego przez Niego dzieła zbawienia. Wśród nich jest także niesienie krzyża w procesjach, jakie proponuje liturgia. Niesiony na czele procesji krzyż ukazuje Kościół w pielgrzymce za Chrystusem Zbawicielem⁴². W Kościele obecny jest w sposób szczególny krzyż ołtarzowy i procesyjny, którym oddawana jest specjalna cześć:

- krzyż jest okadzany (por. OWMR 49, 75, 123, 144),
- w procesji postępuje przed krzyżem kadzidło (por. OWMR 120, 276),
- w Wielki Piątek przed krzyżem przyklęka się (por. OWMR 274, CE 69),
- podczas Adoracji Krzyża w Wielki Piątek krzyż jest adorowany przez wiernych (por. CE 321-323).

³⁸ S. Sinka, *Symbole liturgiczne*, Kraków 1991, s. 55.

³⁹ Por. OWMR 117, 122, 297, 350; CE 129, 194.

⁴⁰ R. Berger, *Mały słownik...*, s. 71.

⁴¹ *Księga i Krzyż, IV rok pracy wychowawczej z grupą ministrantów*, red. T. Nowok, Sosnowiec 1994, s. 109.

⁴² *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 219.

3. 2. Posługa wobec krzyża

Krzyż jest najważniejszym znakiem chrześcijan, otaczany szacunkiem i czcią. Ze względu na niezwykłą godność krzyża, niesienie tego znaku zbawienia winno być zaliczane do najbardziej odpowiedzialnych funkcji w liturgii. „Wskazane jest, aby ukazywać jej wielkość i piękno wszystkim tym, którzy są w jakiś sposób naznaczeni cierpieniem. Dla nich bowiem «nieść krzyż» znaczy bardzo cierpieć, a przez to być bliżej Ukrzyżowanego Chrystusa. Oni ze względu na swoje cierpienie mają pewnego rodzaju pierwszeństwo w spełnianiu tej posługi, choć mogą ją spełniać wszyscy członkowie zespołu ministranckiego”⁴³.

Krucyferariusz w pierwszym rzędzie powinien troszczyć się o krzyż, by zawsze był czysty i umieszczony w godnym miejscu. Jeżeli krzyż wymaga naprawy prosi o pomoc zakrystiana lub za jego wiedzą sam naprawia⁴⁴. Może także z okazji święta Podwyższenia Krzyża Świętego przyozdobić go i oddać mu cześć przez przyklęknięcie i ucałowanie.

Przed rozpoczęciem posługi w liturgii, jak i po jej zakończeniu ministrant krzyża całuje ze czcią figurkę Ukrzyżowanego. W procesjach krucyferariusz postępuje na przedzie za ministrantami kadzidła a między ceroferariuszami. Wyjątkiem jest tutaj procesja teoforyczna, podczas której ministranci krzyża i światła idą na samym przedzie, a ministranci kadzidła przed Sanctissimum. Jeżeli przejście jest wąskie, pierwsi idą ministranci światła ze świecami, a za nimi dopiero przechodzi krucyferariusz. W procesji ministrant niesie krzyż prosto, w obu rękach, nie przechyla na boki, a figurka Ukrzyżowanego jest zwrócona do przodu – w kierunku procesji. Jest przy tym wyprostowany i skupiony, gdyż niesie święty znak wiary, drzewiec z figurką Ukrzyżowanego Chrystusa Pana⁴⁵.

Czasami krzyż trzeba przenieść na miejsce rozpoczęcia procesji. Krucyferariusz niesie go wtedy z godnością, w pozycji poziomej, trzymając krzyż w tzw. „środku ciężkości”, aby się nie kiwał w górę i dół. „Pasyjka” zwrócona jest wtedy ku górze⁴⁶.

Ministrant niosący krzyż po dojściu do ołtarza nie przyklęka, lecz wykonuje pochylene głowy (kłania się) i umieszcza krzyż w odpowiednim miejscu przy ołtarzu, jeżeli krzyż procesyjny jest równocześnie krzyżem ołtarzowym. W przeciwnym wypadku krzyż zostaje odniesiony do zakrystii lub też krucyferariusz stoi z nim przez cały czas liturgii w pobliżu ołtarza⁴⁷.

Ministrant krzyża pełni swoją posługę niosąc krzyż m.in. w procesjach: podczas Mszy św. (wejścia i wyjścia), eucharystycznej, w czasie Jutrznii Nieszporów, na pola podczas dni krzyżowych, w czasie pogrzebu, podczas pielgrzymki pieszej. Najważniejszym dniem, w którym krzyż jest w sposób szczególny otoczony czcią jest Wielki Piątek. W tym dniu krzyż jest uroczysto odsłaniany i adorowany przez wiernych, a

⁴³ *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 220a.

⁴⁴ Por. *Księga i Krzyż, IV rok pracy wychowawczej z grupą ministrantów...*, s. 113; S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...* s. 48.

⁴⁵ Por. OWMR 120b; *Księga i Krzyż, IV rok pracy wychowawczej z grupą ministrantów...*, s. 111-112; S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 48; *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 221a.

⁴⁶ Por. *Księga i Krzyż, IV rok pracy wychowawczej z grupą ministrantów...*, s. 113.

⁴⁷ Por. OWMR 122, 297; *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 221b

ministranci krzyża mają największy zaszczyt i wyróżnienie pełnić służbę w najpiękniejszej i najbardziej uroczystej liturgii tego dnia – Adoracji Krzyża⁴⁸.

4. Formacja ministranta krzyża

Formacja ministranta krzyża, podobnie jak światła rozpoczyna się zaraz po wakacjach. W archidiecezji katowickiej kontynuowany jest trzyletni okres zasadniczej pracy z młodszą grupą ministrantów. Formacja ministranta krzyża połączona jest w tym roku z formacją ministranta księgi.

Ministrant krzyża ma uświadomić sobie prawdę, że jest Dzieckiem Bożym dzięki Jezusowi, który przyszedł na świat, umarł na krzyżu i zmartwychwstał dla naszego Zbawienia. Dlatego też ministranci krzyża pragną naśladować swego Pana i Mistrza w sposób szczególny poprzez: poznanie liturgii Kościoła (dzieło zbawcze jest obecne w każdej Mszy św.), naukę modlitwy (która daje siłę i pozwala nieść Chrystusa do Braci), naśladować Jezusa, nie tylko jako krucyferyusz, ale nieść go w życiu przyjmując wolę Bożą na wzór samego Chrystusa⁴⁹.

Strój liturgiczny ministranta krzyża podobnie jak ministranta światła jest komża, sutanka i pelerynka (kołnierz) w kolorze sutanki. Strój liturgiczny może zostać uzupełniony zawieszonym na szyi krzyżem zawierającym symbol ministranta księgi i krzyża – tzn. księgę z literami alfa i omega umieszczoną na krzyżu⁵⁰.

Z praktycznych czynności, których powinien nauczyć się ministrant krzyża i pielęgnować w swoim życiu wyróżnić należy:

- okazywanie należnego szacunku krzyżowi (krzyż winien być zadbany, usytuowany w odpowiednim miejscu, przed i po wykonywaniu posługi krucyferyusza – ucałowany),
- prawidłowe i z wiarą kreślenie znaku krzyża (nie tylko w kościele, ale wszędzie tam, gdzie jest to wskazane i daje świadectwo przynależności do Chrystusa),
- różnica pomiędzy małym a dużym znakiem krzyża (kiedy wykonujemy, co oznacza).

Rok formacyjny wypadałoby zakończyć weryfikacją, po przejściu której ministrant zostałby w uroczystym obrzędzie promowany na ministranta krzyża. Obrzęd można przeprowadzić podczas Eucharystii na zakończenie roku formacyjnego całej wspólnoty ministranckiej. W Eucharystii uczestniczyliby rodzice ministrantów oraz parafianie. Po Mszy św. mogłoby odbyć się spotkanie w salce oraz wręczenie pamiątkowych dyplomów. Ministrantów krzyża warto zachęcić do udziału w releksjach wakacyjnych.

5. Posługa ministrantów świata i krzyża na przykładzie Eucharystii

5. 1. Uroczysta procesja wejścia

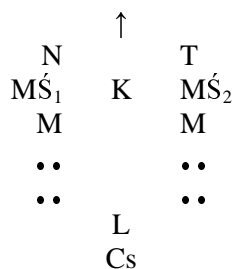
Procesja wejścia wraz z towarzyszącym jej śpiewem rozpoczyna akcję liturgiczną i należy do obrzędów wstępnych Mszy św. W procesji wejścia kroczą „ministranci

⁴⁸ Por. tamże, n. 221; *Księga i Krzyż, IV rok pracy wychowawczej z grupą ministrantów...*, s. 111-112.

⁴⁹ Por. *Księga i Krzyż, IV rok pracy wychowawczej z grupą ministrantów...*, s. 4.

⁵⁰ Por. T. Nowok, *Parafialna Wspólnota Ministrantów...*, s. 22.

niosący zapalone świece, a pomiędzy nimi akolita albo inny ministrant z krzyżem” (OWMR 120b). Ustawienie ministrantów w procesji przedstawia poniższy schemat:

Ukształtowana w taki sposób procesja wyraża prawdę o pielgrzymującym Kościele do domu Ojca i o obecności Chrystusa pośród zgromadzonych. Jest także „formą przepowiadania: oto przychodzi Chrystus, nasz Pan; krzyż jest Jego znakiem, Księga zawiera Jego Słowo, kapłan jest Jego ręką i ustami, świece głoszą: On jest prawdziwym Światłem, kadzidło wzywa: Jemu niech będzie cześć i chwała!”⁵¹.

W procesji wejścia ministranci światła (MŚ) idą przy krzyżu niosąc zapalone świece w świecznikach, zaś ministranci światła niosący pochodnie (MŚp) postępują za choralistami (CH), bowiem w tej części liturgii nie niosą pochodni. W przypadku gdy wyjście z zakrystii lub wejście do kościoła jest zbyt wąskie „ministranci światła wysuwają się do przodu, a krzyż zostaje w tyle (w liturgicznych procesjach ministranci idą przed księdzem). Światło wskazuje na krzyż, ministranci światła nie oświetlają pleców niosącego krzyż”⁵².

Po dojściu procesji do ołtarza MŚ i K kłaniają się (por. OWMR 274). Ceroferariusze ustawiają świece na ołtarzu symetrycznie względem „Ewangeliarza, który zostanie złożony na środku ołtarza”⁵³. Krucyferariusz odnosi krzyż do zakrystii. Jeśli krzyż procesyjny jest równocześnie krzyżem ołtarzowym umieszczony zostaje obok ołtarza. Świece w świecznikach można także postawić na kredencji i zgasić: „świeczniki umieszcza się na ołtarzu lub obok niego. Ewangeliarz kładzie się na ołtarzu” (OWMR 122).

W archidiecezji katowickiej przyjmuje się, że „o ile w procesji niesie się Księgę Ewangelii, którą lektor kładzie na ołtarzu, to ministranci światła ustawiają świece na ołtarzu, symetrycznie obok środka, gdzie lektor położy Ewangeliarz (...). Jeżeli w procesji wejścia nie jest niesiona Księga Ewangelii, ministranci światła postawią świece na kredensie lub w innym stosownym miejscu”⁵⁴.

Jeżeli Mszy świętej przewodniczy biskup diecezji, wtedy na ołtarzu lub obok niego ustawia się siedem świec w świecznikach⁵⁵. Można je także wnieść w sposób uroczysty w procesji wejścia⁵⁶.

⁵¹ *Przygotowanie ministranta słowa Bożego, VI rok formacji w Parafialnej Wspólnocie Ministrantów*, red. T. Nowok, Katowice 1985, s. 78.

⁵² *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 313.

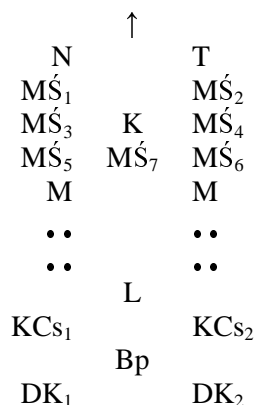
⁵³ S. Szczepaniec, *Ceremoniał postug...*, s. 151.

⁵⁴ *Światło. III rok pracy wychowawczej w grupie ministrantów...*, s. 55.

⁵⁵ Por. OWMR 117.

Siedem zapalonych i niesionych świec w świecznikach jest nawiązaniem do wizji św. Jana Apostoła, który ujrzał uwielbionego Chrystusa – Arcykapłana, otoczonego siedmioma złotymi świecznikami (Ap 1,12). Symbolizują one zarazem siedem Kościołów Azji, do których zostały skierowane Listy (Ap 1,20), a więc wszystkie Kościoły lokalne⁵⁷.

Ustawienie ministrantów w procesji wejścia podczas liturgii z udziałem biskupa przedstawia się następująco:

5. 2. Uroczysta proklamacja Ewangelii

Proklamacja Ewangelii w sposób uroczysty sięga początku chrześcijaństwa. Jak podaje B. Nadolski, uczestniczyli w niej podobnie jak dziś ceroferariusze. Według świadectwa św. Hieronima z 378 r. proklamacja Ewangelii odbywała się na ambonie. „Diakon całował Ewangelistarz – zwykle bogato zdobiony (srebro, złoto) – leżący na ołtarzu i niósł go na ambonę w uroczystej procesji, w której niesiono świece i kadzielnicę. Procesję tę rozbudowywano. W liturgii np. galijskiej, procesji towarzyszył śpiew Trishagionu, niesiono siedem pochodni. Na Wschodzie zapalano wszystkie światła w kościele”⁵⁸.

Jeżeli świece zostały ustawione na kredensie po procesji wejścia, to ministranci światła zapalają je w czasie drugiego czytania, tak aby były gotowe do procesji z Ewangeliarzem w czasie śpiewu aklamacji przed Ewangelią.

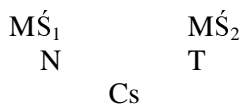
Podczas śpiewu aklamacji przed Ewangelią MŚ podchodzą do ołtarza i stają po obu stronach Ewangeliarza. Po zasypaniu kadzidła kapłan lub diakon (DK) podchodzi do ołtarza w asyście ministrantów kadzidła. Wszyscy wykonują pochylenie ciała po czym celebrans (Cs) lub diakon (DK) bierze księgę Ewangelii i bez ponawiania ukłonu przed ołtarzem, udaje się na ambonę niosąc uroczyście księgę, poprzedzany przez ministrantów kadzidła: turyferariusza (T) i nawikulariusza (N) oraz ministrantów ze świecami (MŚ) według poniższego schematu⁵⁹.

⁵⁶ Por. CE 128.

⁵⁷ Por. R. Schrod, *Licht*, w: *Kirchenlexikon*, t. 7, kol. 1968.

⁵⁸ B. Nadolski, *Liturgika*, t. 4 – *Eucharystia*, Poznań 1992, s. 146.

⁵⁹ Por. CE 140; OWMR 133, 175; S. Szczepaniec, *Ceremoniał postug...*, s. 151; *Światło. III rok pracy wychowawczej w grupie ministrantów...*, s. 55.

Po dojściu do ambony ministranci światła (rys. 8)⁶⁰ stają „symetrycznie przed amboną lub obok niej zwróceniem twarzy do siebie lub Ewangelii”⁶¹. Turyferariusz (T) i nawikulariusz (N) stają za celebransem lub diakonem. „Po odczytaniu Ewangelii stawiają świece przed amboną (lub na ambonie, po obydwu stronach Ewangeliarza) i wracają na swoje miejsca”⁶². Jeżeli nie ma miejsca, by ustawić świece przed amboną lub obok niej – ministranci światła (MŚ) zanoszą świece na kredens⁶³.

5. 3. Przygotowanie darów i Modlitwa eucharystyczna

W czasie procesji z darami nie niesie się zapalonych świec, które podczas liturgii oznaczają obecność Chrystusa. W darach „nie jest On obecny, w taki sposób jak w osobie kapłana, w swoim słowie, w postaciach eucharystycznych”⁶⁴. Można natomiast nieść zapalone „pochodnie na czele procesji z darami, a potem ministranci, którzy je przynieśli, pozostają z nimi przy ołtarzu w czasie całej modlitwy eucharystycznej”⁶⁵.

W czasie modlitwy nad darami ministranci światła (MŚ) zapalają świece na kredensie, jeżeli zostały tam ustawione po odczytaniu Ewangelii, lub podchodzą do ambony i po „Amen” przed Prefacją ustawiają świece na ołtarzu⁶⁶.

Podczas Modlitwy eucharystycznej pełnią posługę ceroferariusze niosący pochodnie. „W czasie przygotowania darów idą do zakrystii po pochodnie i wracają z zapalonymi pochodniami po modlitwie nad darami, a przed rozpoczęciem Prefacji”⁶⁷. Do ołtarza ministranci światła niosący pochodnie (MŚp) prowadzeni są przez turyferariusza (T) i nawikulariusza (N), którzy stają w środku. Ministranci niosący pochodnie „tworzą szereg w równych odstępach przed ołtarzem od strony wiernych lub z boku, jednakże w taki sposób, by nie zasłaniać ołtarza”⁶⁸. Ceroferariusze z pochodniami „jeżeli warunki na to pozwalają, mogą stanąć także za ołtarzem. Pozostają tam aż do Uczty Eucharystycznej włącznie”⁶⁹. Podczas Przeistoczenia klęczą, trzymając zapalone pochodnie.

5. 4. Procesja komunijna

Podczas procesji komunijnej ceroferariusze stają na jej czele. W czasie śpiewu „Baranku Boży” ministranci niosący pochodnie (MŚp) ustawiają się parami do procesji. „Idą z zapalonymi pochodniami na czele procesji komunijnej (wtedy nie muszą

⁶⁰ S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 52.

⁶¹ Tamże, s. 151.

⁶² Tamże, s. 151-152.

⁶³ Por. *Ceremoniał wspólnoty parafialnej...*, n. 333.

⁶⁴ Tamże, n. 353.

⁶⁵ Tamże, n. 229.

⁶⁶ Por. S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 152.

⁶⁷ Światło. III rok pracy wychowawczej w grupie ministrantów, dz. cyt., s. 57.

⁶⁸ S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 152.

⁶⁹ Światło. III rok pracy wychowawczej w grupie ministrantów..., s. 57.

iść niosący świeczniki). W czasie rozdawania Eucharystii klęczą (w takim miejscu, by nie przeszkadzać)⁷⁰. Po zakończeniu rozdzielania Komunii św. „odnoszą pochodnie do zakrystii i wracają na wspólne uwielbienie”⁷¹.

Jeżeli nie ma ceroferariuszy posługujących do pochodni, wtedy ministranci niosący świece (MŚ) w czasie śpiewu „Agnus Dei” podchodzą do ołtarza, pochyleniem ciała oddają cześć Najświętszym Postaciom, zabierają świece z ołtarza i uczestniczą w procesji komunijnej idąc na przedzie. Po przyjęciu Komunii św. w postawie stojącej, stają ze świecami po bokach kapłana rozdzielającego Eucharystię zwróceniem twarzami do siebie. Gdy kapłan zakończy rozdzielać Komunię św., zanoszą świece z powrotem na ołtarz.

We Mszy św. koncelebrowanej, lub gdy Komunii św. udziela większa liczba kapłanów, po przyjęciu Komunii św. ceroferariusze mogą ustawić się tak, aby kapłani rozdzielający Ciało Pańskie byli w środku. Ceroferariusze odnoszą wtedy pochodnie do zakrystii lub ustawiają świece na ołtarzu dopiero po zakończeniu rozdzielania Komunii św. przez wszystkich kapłanów.

5. 5. Procesja wyjścia

W czasie procesji wyjścia nie niesie się pochodni, gdyż zostały one odniesione do zakrystii po Komunii św. Niesione są natomiast przy krzyżu świece w świecznikach. Posługa ministrantów krzyża i światła przebiega następująco: pod koniec rozdzielania Komunii św. K udaje się do zakrystii po krzyż, po modlitwie pokomunijnej przynosi krzyż i ustawia się z nim na środku kościoła, przed ołtarzem od strony ludu, zwrócony w stronę kapłana. Błogosławieństwo przyjmuje skłaniając głowę. Po udzieleniu błogosławieństwa i rozesłaniu wiernych, MŚ po słowach „Bogu niech będą dzięki” zabierają świece z ołtarza, „ustawiają się po obydwu stronach ministranta krzyża i w takim ustawieniu wracają do zakrystii”⁷².

---

⁷⁰ S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 152.

⁷¹ *Światło. III rok pracy wychowawczej w grupie ministrantów...*, s. 57.

⁷² S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług...*, s. 152; por. tamże, s. 150.